

Eläinten hyvinvoinnin ja tunnistamisen yksikkö

Eläinsuojelutarkastus teurastamon alueella

RUOKAVIRASTON OHJE

ELÄINSUOJELUTARKASTUS TEURASTAMON ALUEELLA

Sisällys

Johdanto.....	3
Tarkastuksen perusteet	3
Valvontaviranomainen.....	4
Valvonta ja tarkastuspöytäkirjan täyttäminen	4
LIITE A. NAUTA, SIKA, LAMMAS, VUOHI, HEVONEN, PORO	6
1 Henkilökunnan kelpoisuus.....	6
2 Kirjallinen toimintaohjeisto ja valvontamenettelyt.....	6
3 Eläinten saapuminen ja säilytys.....	8
4 Teurastamon tilat ja välineistö	9
5 Teuraseläinten kohtelu ja käsittely.....	11
6 Liikkumisen rajoittaminen	12
7 Tainnuttaminen	13
8 Mekaaniset menetelmät – pulttipistooli	14
9 Sähkömenetelmät.....	14
10 Kaasumenetelmät.....	15
11 Verenlasku ja jatkokäsittely.....	16
LIITE B. SIIPIKARJA	17
1 Henkilökunnan kelpoisuus.....	17
2 Kirjallinen toimintaohjeisto ja valvontamenettelyt.....	17
3 Eläinten saapuminen ja säilytys.....	19
4 Teurastamon tilat ja välineistö	20
5 Teuraseläinten kohtelu ja käsittely.....	20
6 Liikkumisen rajoittaminen	21
7 Tainnuttaminen	22
8 Mekaaniset menetelmät – pulttipistooli	23
9 Sähkömenetelmät – vesiallastainnutus.....	23
10 Sähkömenetelmät – muu kuin vesiallastainnutus.....	24
11 Kaasumenetelmät.....	25
12 Verenlasku ja jatkokäsittely.....	25

Johdanto

Teurastamon alueella tehtävän eläinsuojelutarkastuksen tarkoituksena on selvittää, täyttyvätkö eläinten suojelulle teurastuksen yhteydessä asetetut eläinsuojelulainsäädännön vähimmäisvaatimukset. Mitä ohjeessa sanotaan teurastamosta, koskee myös pienteurastamoa ja poroteurastamoa.

Tämä ohje ja siihen liittyvät tarkastuslomakkeet on tarkoitettu kaikille eläinsuojelutarkastuksia teurastamon alueella tekeville toimivaltaisille viranomaisille valvontatyön helpottamiseksi ja yhtenäistämiseksi. Ohjeeseen on koottu lainsäädännön keskeisimmät vaatimukset, jotka koskevat eläinten suojelua teurastuksen aikana. Teurastuksella tarkoitetaan ihmisravinnoksi tarkoitettun eläimen lopetusta.

Viranomaisen toiminnan tulee perustua laissa olevaan toimivaltaan ja viranomaistoiminnassa tulee tarkoin noudattaa lakia. Viranomaisohjeet eivät ole oikeudelliselta luonteeltaan muita viranomaisia tai toimijoita sitovia. Lainsäädännön soveltamista koskevat kysymykset ratkaisee viime kädessä tuomioistuin.

Tässä ohjeessa on sekä suoria lainauksia eläinsuojelulainsäädännöstä että tulkintoja lainsäädännön soveltamisesta. Tulkinnat on tässä ohjeessa merkitty *kursiivilla*. Ohjeessa esitetyt tulkinnat ovat Ruokaviraston näkemyksiä siitä, miten lainsäädäntöä tulisi soveltaa.

Tarkastuksen perusteet

Tarkastuksen perusteena on eläinsuojelulain (247/1996) 39 § 2 momentin mukainen ilman epäilyä suoritettava tarkastus, tai 39 § 1 momentin mukainen epäilyyn perustuva tarkastus, tai 48 § mukainen määräykseen perustuva selvitys tai tutkimus, tai uusintatarkastus, joka tehdään eläinsuojelulain 42 §:n tai virallista valvontaa koskevan asetuksen (EU) 2017/625 (sovelletaan 14.12.2019 lähtien) 138 artiklan nojalla annetun kiellon tai määräyksen noudattamisen valvomiseksi.

Tarkastuksissa valvotaan seuraavien teurastettavien eläinten suojelua koskevien kansallisten tai yhteisön säädösten noudattamista:

- Neuvoston asetus (EY) N:o 1099/2009 eläinten suojelusta lopetuksen yhteydessä (LA)
- Eläinsuojelulaki 247/1996 muutoksineen (ESL)
- Eläinsuojeluasetus (396/96) muutoksineen (ESA)
- MMM päätös 23/EEO/1997 muut. 6/EEO/1999 eläinten teurastamiselle asetettavista eläinsuojeluvaatimuksista.

Valvontaviranomainen

Toimivaltaisia ilman epäilyä suoritettavia tarkastuksia tekeviä valvontaviranomaisia ovat tarkastuseläinlääkäri ja lihantarkastaja. Toimivaltaisia epäilyyn perustuvia tarkastuksia tekeviä valvontaviranomaisia ovat aluehallintovirasto, kunnaneläinlääkäri, kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitava viranhaltija, poliisi ja eläinsuojeluvalvoja. Tarkastuksen tekevää viranomaista kutsutaan jäljempänä termillä tarkastaja. Toimivaltainen hallintopäätöksen tekevä viranomainen on tarkastuseläinlääkäri, aluehallintovirasto, kunnaneläinlääkäri, kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitava viranhaltija ja poliisi.

Valvonta ja tarkastuspöytäkirjan täyttäminen

Tarkastaja tarkastaa vaaditut asiat ja täyttää tarkastuspöytäkirjan. Tarkastuspöytäkirja sisältää seitsemän sivua. Tyhjiä lomakkeita voi tulostaa Ruokavirasto.fi -nettisivulta tai Pikantista (<https://pikantti.ruokavirasto.fi>) esim. itsejäljentävälle paperille.

Tarkastaja täyttää tarkastuspöytäkirjan asianomaisiin kohtiin valvontaa koskevat tiedot. Tarkastuspöytäkirjan eri kohtiin annetaan vastaukseksi joko kunnossa, laiminlyönti tai ei koske laitosta. Jokaista vastausta on mahdollista ja toivottavaa täsmentää antamalla lisätietoja, erityisesti laiminlyöntitapauksissa.

Pöytäkirjan eri osiot voidaan täyttää kokonaisuudessaan yhden tarkastusrupeaman aikana, tai tarvittaessa tarkastus voidaan jakaa esimerkiksi useammalle päivälle. Kohdat, joita ei tarkastuksen aikana pysty suoraan toteamaan (esim. eläinten hoito yli 12 h kestävän säilytyksen aikana) tulee todentaa esim. teurastamon kirjanpidosta ja tarkastamalla vaatimusten toteuttamiseen tarvittavan materiaalin olemassaolo. Tarkastuksia tulisi pyrkiä tekemään myös virka-ajan ulkopuolella.

Tarkastuksen johtopäätös merkitään pöytäkirjan viimeiseen osioon. Lopuksi tarkastuksen suorittanut valvontaviranomainen vahvistaa tarkastuspöytäkirjan tiedot allekirjoituksellaan. Tarkastuspöytäkirjasta annetaan laitokselle kopio.

Jos laitoksessa havaitaan eläinsuojelusäädösten vastaista menettelyä, virkaeläinlääkäri kuulee toimijaa suullisesti tai kirjallisesti ja antaa toimijalle erillisellä asiakirjalla eläinsuojelulain 42 §:n mukaisen määräyksen tai kiellon määräaikaosineen tai ryhtyy virallista valvontaa koskevan asetuksen 138 artiklan mukaisiin toimenpiteisiin tai eläinsuojelulain 44 §:n mukaisiin kiireellisiin toimenpiteisiin. Eläinsuojelulain 40 §:n mukaisia neuvoja annetaan vain niiltä osin, kuin säädöksiä ei ole rikottu.

Tarkastuspöytäkirjan mukaan liitetään mahdollinen eläinsuojelutarkastuspäätös liitteineen. Tarvittavat asiakirjat voi laatia tarkastuksen yhteydessä tai myöhemmin. Kuuleminen ja hallintopäätöksen teko on ohjeistettu tarkemmin Pikantista löytyvässä Ruokaviraston ohjeessa Tarkastuskertomus ja hallintopäätös eläinsuojeluasiassa. Kuulemisen ja hallintopäätöksen mallipohjat löytyvät Pikantista Lihantarkastusyksikön sivustolta.

Jäljennös eläinsuojelutarkastuspäätöksestä tulee eläinsuojelulain 63 § mukaisesti toimittaa poliisille sen selvittämiseksi, onko toiminnassa syyllistytty rikokseen. Tapauksissa, joissa eläinsuojelusäädösten vastaiseen toimintaan syyllistyy laitoksen työntekijä, asiasta kuullaan sekä työntekijää että laitosta, ja tehdään tarvittaessa kaksi erillistä eläinsuojelutarkastuspäätöstä: toinen työntekijälle, joka on syyllistynyt eläinsuojelusäädösten vastaiseen toimintaan, ja toinen laitokselle, joka on vastuussa siitä, että sen työntekijät noudattavat eläinsuojelulainsäädäntöä. Työntekijän osalta päätös tulee toimittaa tiedoksi myös aluehallintovirastoon, joka voi harkintansa mukaan peruuttaa määrääjäksi tai kokonaan kelpoisuustodistuksen ko. henkilöltä.

Annetun määräyksen tai kiellon määräajan umpeuduttua laitoksessa tehdään uusintatarkastus, jolla varmistetaan, että määräystä on noudatettu.

Tarkastuspöytäkirjat ja niihin liittyvät hallintopäätökset tallennetaan Ruokaviraston eläinsuojelutarkastussovellukseen ko. osion valmistuttua. Siihen asti dokumentit toimitetaan Ruokaviraston kirjaamoon (kirjaamo@ruokavirasto.fi) talletettavaksi Virtasianhallintajärjestelmään (asiaryhmänumero 04.02.10.02.00).

Jos tarkastuseläinlääkäri epäilee lainsäädännön rikkomista teuraseläimiä toimittavassa eläintenpitoyksikössä, asiasta on ilmoitettava eläinsuojelulain 41 § 2 momentin mukaisesti sille aluehallintovirastolle, jonka toimialueella eläintenpitoyksikkö sijaitsee.

LIITE A. NAUTA, SIKKA, LAMMAS, VUOHI, HEVONEN, PORO

1 Henkilökunnan kelpoisuus

1.1 Seuraavia teurastukseen liittyviä toimia saavat suorittaa vain henkilöt, joilla on kyseisiä toimia varten aluehallintoviraston (tai väliaikaisen kelpoisuustodistuksen osalta tarkastuseläinlääkäriin) myöntämä kelpoisuustodistus:

- a) eläinten käsittely ja hoito ennen niiden liikkumisen rajoittamista;
- b) eläinten liikkumisen rajoittaminen tainnuttamista tai lopetusta varten;
- c) eläinten tainnuttamisen;
- d) tainnuttamisen tehokkuuden arviointi;
- e) elävien eläinten ripustaminen tai nostaminen;
- f) elävien eläinten verenlasku;
- g) 4 artiklan 4 kohdan mukainen teurastaminen uskonnollisten rituaalien määrittämiä erityismenetelmiä käyttäen.

Teurastuksessa ei saa olla läsnä asiattomia henkilöitä.

(LA artikla 7 kohta 2.; ESL 35 §, 37 §; ESA 41 §)

1.2 Alan toimija on nimennyt teurastamoon eläinten hyvinvoinnista vastaavan henkilön. Eläinten hyvinvoinnista vastaava on suoraan alan toimijan alaisuudessa ja raportoi suoraan tälle eläinten hyvinvointiin liittyvissä asioissa. Hänellä on oltava valtuudet vaatia, että teurastamon henkilöstö suorittaa tarvittavat korjaavat toimenpiteet sääntöjen noudattamisen varmistamiseksi. **Vaativuudesta ei sovelleta teurastamoihin, joissa teurastetaan vähemmän kuin 1000 karjajyksikköä nisäkkäitä vuodessa. Huomioi, että raja-arvo poikkeaa pienteurastamon raja-arvosta.**

Karjajyksikön muuntokertoimet:

- a) täysikasvuiset (elopaino yli 300 kg) nautaeläimet ja hevoseläimet: 1 karjajyksikköä;
- b) muut nautaeläimet: 0,50 karjajyksikköä;
- c) siat, joiden elopaino on yli 100 kg: 0,20 karjajyksikköä;
- d) muut siat: 0,15 karjajyksikköä;
- e) lampaat ja vuohet: 0,10 karjajyksikköä;
- f) karitsat, vohlat ja porsaet, joiden elopaino on alle 15 kg: 0,05 karjajyksikköä.

(LA artikla 17 kohdat 1-2, 6). **Huomioi, että karjajyksikön muuntokertoimet poikkeavat osittain virallista valvontaa koskevan lainsäädännön muuntokertoimista.**

- *Poroihin ja tarhattuun riistaan sovelletaan muuntokerrointa 0,25 karjajyksikköä*

1.3 Eläinten hyvinvoinnista vastaavalla on oltava kelpoisuustodistus, joka on myönnetty hänen vastuullaan olevissa teurastamoissa suoritettavia kaikkia toimintoja varten. (LA artikla 17 kohta 4)

2 Kirjallinen toimintaohjeisto ja valvontamenettelyt

2.1 Alan toimijoiden on suunniteltava etukäteen eläinten lopetus ja siihen liittyvät toimet. Alan toimijoiden on laadittava toimintaohjeisto. Tainnutuksen osalta toimintaohjeistossa on:

a) otettava huomioon valmistajien suositukset;

b) määriteltävä saatavilla olevan tieteellisen näytön perusteella kunkin tainnutusmenetelmän osalta keskeiset parametrit, joilla voidaan varmistaa menetelmän tehokkuus eläinten tainnuttamisessa;

c) määriteltävä toteutettavat toimenpiteet 5 artiklassa tarkoitettujen tainnuttamista koskevien tarkastusten osoittaessa, ettei eläin ole asianmukaisesti tainnutettu. Toimintaohjeistossa on esitettävä eläinten hyvinvoinnista vastaavan velvollisuudet (ei sovelleta teurastamoihin, joissa ei vaadita eläinten hyvinvoinnista vastaavaa). Alan toimijoiden on pyynnöstä asetettava toimintaohjeistonsa toimivaltaisen viranomaisen saataville. (LA artikla 6 kohdat 1-2, 4; artikla 17 kohta 3). **Toimintaohjeiston sisältövaatimuksia on kuvattu tarkemmin Pikantista löytyvässä Ruokaviraston ohjeessa Lopetusasetuksen mukainen toimintaohjeisto teurastamoissa.**

2.2 Toimijoiden on suoritettava eläinten lopetus ja siihen liittyvät toimet toimintaohjeiston mukaisesti. Toimijoiden on sovellettava toimintaohjeistoa sen varmistamiseksi, että lopetus ja siihen liittyvät toimet suoritetaan siten, että eläimiä varjellaan vältettävissä olevalta kivulta, tuskalta ja kärsimykseltä lopetuksen ja siihen liittyvien toimien aikana. (LA artikla 6 kohdat 1-2). **Kysymykseen vastataan, kun toimintaohjeistossa kuvatut osiot on tarkastettu.**

2.3 Toimijoiden on määriteltävä asianmukaiset valvontamenettelyt teurastamoissa 5 artiklan (tainnuttamista koskevat tarkastukset) soveltamiseksi. Valvontamenettely on määriteltävä kutakin teurastuslinjaa varten. Valvontamenettelyissä on kuvattava tapa, jolla tainnuttamista koskevat tarkastukset on suoritettava, ja niihin on sisällyttävä ainakin seuraavaa:

- a) valvontamenettelystä vastaavien henkilöiden nimet;
- b) indikaattorit, jotka on suunniteltu tajuttomuustilan tai tajuissaan olon ja tuntemiskyvyn merkkien havaitsemiseen eläimissä
- c) perusteet sen määrittämiseksi, ovatko b alakohdassa tarkoitettujen indikaattoreiden osoittamat tulokset hyväksyttäviä;
- d) olosuhteet, joissa ja/tai ajankohta, jolloin valvonta on suoritettava;
- e) eläinten lukumäärä kussakin valvonnan aikana tarkastettavassa otoksessa;
- f) soveltuvat menettelyt sen varmistamiseksi, että jos c alakohdassa tarkoitettujen perusteet eivät täyty, tainnutus- ja lopetustoimia arvioidaan puutteiden syiden selvittämiseksi ja niihin tehdään tarvittavat muutokset.

Tarkastusten tiheyttä määritettäessä on otettava huomioon tärkeimmät riskitekijät, kuten muutokset, jotka liittyvät teurastettavien eläinten tyyppeihin tai kokoon taikka henkilöstön työskentelytapoihin, ja tarkastustiheys on vahvistettava sellaiseksi, että tulosten luotettavuustaso on korkea. (LA artikla 16 kohdat 1-4)

2.4 Eläinten hyvinvoinnista vastaavan on pidettävä kirjaa toimista, joita eläinten hyvinvoinnin parantamiseksi on toteutettu siinä teurastamossa, jossa hän suorittaa tehtäviään. Näitä tietoja on säilytettävä vähintään vuoden ajan, ja ne on esitettävä toimivaltaiselle viranomaiselle tämän pyynnöstä. (LA artikla 17 kohdat 5-6). **Vaati-
musta ei sovelleta teurastamoihin, joissa teurastetaan vähemmän kuin 1000 karjajaksikköä nisäkkäitä vuodessa.**

2.5 Alan toimijoiden on varmistettava, että erityisesti tätä tarkoitusta varten koulutetut henkilöt pitävät kunnossa ja tarkastavat kaikki eläinten liikkumisen rajoittamiseen ja tainnutukseen tarkoitetut välineet valmistajan ohjeiden mukaisesti (välineiden kunto tarkastetaan kohdassa 6.3). Alan toimijoiden on pidettävä kirjaa kunnossapidosta. Kunnossapitotietoja on säilytettävä vähintään vuoden ajan, ja ne on esitettävä toimivaltaiselle viranomaiselle tämän pyynnöstä. (LA artikla 9 kohta 1)

2.6 Sähkötainnutusvälineet on varustettava laitteella, joka näyttää ja kirjaa keskeisten sähköisten parametrien tiedot kunkin tainnutetun eläimen osalta. Kaasutainnutuslaitteen on oltava varustettu niin, että se mittaa, näyttää ja kirjaa jatkuvasti kaasupitoisuuden ja altistusajan. Kirjattuja tietoja on säilytettävä vähintään yhden vuoden ajan. (Tainnutusvälineiden varustelu tarkastetaan kohdissa 9.4. ja 10.6.) (LA Liite II kohdat 4.1, 6.2)

3 Eläinten saapuminen ja säilytys

3.1 Eläinten hyvinvoinnista vastaavan tai suoraan hänen alaisuudessaan toimivan henkilön on järjestelmällisesti arvioitava kunkin eläinerän saapuessa eläinten hyvinvointiin liittyvät näkökohdat ensisijaisten seikkojen tunnistamiseksi. Varsinkin on määritettävä, millä eläimillä on hyvinvointiin liittyviä erityisiä tarpeita ja mitä toimenpiteitä tämän vuoksi tarvitaan. (LA Liite III kohta 1.1)

- *Eläinerällä tarkoitetaan esim. yhtä teuraskuljetusta*
- *Hyvinvoinnin arviointi tehdään heti eläinerän saapuessa, kun eläimet ovat vielä liikkeessä tai jalkeilla*

3.2 Eläimet on purettava kuljetusvälineistä mahdollisimman nopeasti saapumisen jälkeen ja teurastettava ilman tarpeetonta viivytystä. Sellaiset nisäkkäät (kaneja ja jäniksiä lukuun ottamatta) joita ei heti kuljetusvälineestä purkamisen jälkeen viedä teuraspaikalle, on vietävä säilytystiloihin. (LA Liite III kohta 1.2)

3.3 Teuraseläimiä on kohdeltava rauhallisesti. Eläinten siirtämisessä ja muussa käsittelyssä on pyrittävä käyttämään hyväksi niiden lajinomaista käyttäytymistä, kuten laumavaistoa. Eläinkuorma on purettava siten, että eläimillä on riittävästi aikaa poistua ajoneuvosta ja siirtyä säilytystiloihin. Ennen kuin eläimiä siirretään, on varmistuttava siitä, että eläimillä on eteenpäin hyvä näkyvyys ja esteetön kulku siten, että ruuhkia ei pääse muodostumaan. Tarvittaessa eläimet on purettava kuormasta ja siirrettävä säilytystiloihin yksitellen. (MMMp 23/EEO/1997 liite 2, kohdat 2.1, 2.2)

3.4 Eläimet, joita ei teurasteta 12 tunnin kuluessa teurastamoon saapumisesta, on ruokittava, minkä jälkeen niille on annettava kohtuullinen määrä ravintoa asianmukaisin väliajoin. (LA Liite III kohta 1.2)

- *Tarvittaessa kohta todennetaan esim. kirjanpidosta, ja varmistamalla että teurastamossa on rehua varattuna*

3.5 Eläimille, joita ei teurasteta 12 tunnin kuluessa teurastamoon saapumisesta, on varattava sopiva määrä kuivikkeita tai vastaavaa materiaalia, joka takaa asianmukaisen mukavuustason eläinlajin ja eläinten määrän mukaan. Materiaalin on varmistet-

tava tehokas valuminen tai kyettävä imemään riittävä määrä virtsaa ja ulostetta. (LA Liite III kohta 1.2)

- *Tarvittaessa kohta todennetaan esim. kirjanpidosta, ja varmistamalla että teurastamossa on kuivikkeita tai vastaavaa materiaalia varattuna*
- *Kuivikkeita vastaavana materiaalina voidaan pitää esimerkiksi rei'itettyä parsimattoa*

3.6–3.7 Teurastuksessa on asetettava muihin eläimiin nähden etusijalle vieroittamattomat eläimet, maidossa olevat lypsyeläimet, kuljetuksen aikana synnyttäneet naaraat ja kuljetussäiliöissä toimitetut eläimet. Jos tämä ei ole mahdollista, eläinten kärsimystä on lievennettävä erityisesti

a) lypsämällä lypsyeläimet vähintään 12 tunnin välein;

- *Tarvittaessa kohta todennetaan esim. kirjanpidosta, ja varmistamalla että teurastamossa on lypsyyden tarvittava varustelu*

b) järjestämällä asianmukaiset olosuhteet imettämiseksi ja huolehtimalla vastasyntyneen eläimen hyvinvoinnista;

c) tarjoamalla vettä kuljetussäiliöissä toimitetuille eläimille.

Huomattavan sairas, vahingoittunut tai loukkaantunut eläin sekä vieroittamaton eläin on teurastettava viipymättä, kuitenkin viimeistään teurastamoon saapumista seuraavan kahden tunnin aikana. Ennen teurastusta edellä tarkoitettujen eläimien on säilytettävä erillään muista eläimistä. (LA Liite III kohta 1.5; ESA 39 §)

- *Vieroittamisella tarkoitetaan paitsi vieroittamista emästä, myös vieroittamista emän tarjoamasta ravinnosta (maidosta). Nautaeläinten osalta alle kahden kuukauden ikäinen vasikka katsotaan vieroittamattomaksi.*

3.8 Eläinten hyvinvoinnista vastaavan tai muun henkilön, jolla on soveltuva kelpoisuus, on säännöllisesti seurattava säilytyksessä olevien eläinten terveydentilaa. Teuraseläinten kunto ja terveydentila sekä hyvinvointi on tarkastettava päivittäin aamulla ja illalla ja tarvittaessa useamminkin. (LA Liite III kohta 2.5; ESA 38 §)

4 Teurastamon tilat ja välineistö

4.1–4.2 Kunkin karsinan osalta on ilmoitettava näkyvällä merkillä siinä pidettyjen eläinten saapumispäivä ja –aika sekä, yksittäin säilytettäviä nautoja lukuun ottamatta, enimmäismäärä. (LA Liite III kohta 2.3)

- *Tieto kunkin karsinan osalta voidaan ilmoittaa joko kussakin karsinassa tai erillisessä taulussa, joka sijaitsee riittävän lähellä kutakin karsinaa*

4.3 Sellaisten nisäkkäiden (kaneja ja jäniksiä lukuun ottamatta), joita ei heti kuljetusvälineestä purkamisen jälkeen viedä teurastuspaikalle, saatavilla on jatkuvasti pidettävä juomavettä asianmukaisista juottolaitteista. Säilytystiloissa on oltava riittävä määrä juomapaikkoja. Vesiastiat, kaukalot ja juomanipat on sijoitettava säilytystiloihin siten, että ne eivät ole eläimille vaarallisia eivätkä ulosteet ja virtsa pääse likaamaan juomavettä. (LA Liite III kohta 1.6; MMMp 23/EEO/1997 liite 1, kohta 1.2.1)

4.4 Joka päivä teurastamon ollessa toiminnassa on ennen eläinten saapumista valmistettava tarvittaessa välittömästi käyttöön otettavaksi eristyskarsinat sellaisia eläimiä varten, jotka tarvitsevat erityistä huolenpitoa. (LA Liite III kohta 2.4)

4.5 Kullakin eläimellä on oltava tarpeeksi tilaa nousta seisomaan, käydä makuulle ja, yksittäin säilytettäviä nautoja lukuun ottamatta, kääntyä. (LA Liite III kohta 2.1)

4.6 Eläimiä ei saa kytkeä sarvista tai nenärenkaasta eikä niiden jalkoja saa sitoa yhteen. Jos eläimet on kytkettävä, köysien, liekojen tai muiden käytettävien välineiden on oltava:

a) tarpeeksi lujia, että ne eivät katkea;

b) sellaisia, että eläimet voivat tarvittaessa maata, syödä ja juoda;

c) sellaisia, etteivät ne aiheuta mitään kuristumis- tai vahingoittumisvaaraa ja että eläimet voidaan irrottaa nopeasti.

(LA Liite III kohta 1.10)

4.7 Säilytystilat on pidettävä puhtaina. (MMMp 23/EEO/1997 liite 1, kohta 1.2.1)

4.8 Säilytystiloissa ei saa olla liiallista melua. (MMMp 23/EEO/1997 liite 1, kohta 1.2.3)

4.9 Säilytystilan lämpötilan on oltava siellä säilytettäville eläimille sopiva. Jos teurastettavaksi tuodut eläimet ovat joutuneet olemaan kuumissa ja kosteissa olosuhteissa, niitä on viilennettävä sopivalla tavalla. (MMMp 23/EEO/1997 liite 1, kohta 1.2.3; liite 2, kohta 2.3)

4.10 Säilytystilat ja niihin liittyvät sellaiset laitteet, joista eläinten hyvinvointi riippuu, on tarkastettava vähintään kerran päivässä. Eläinten hyvinvointia vaarantavat viat on korjattava välittömästi ja, jollei se ole mahdollista, on ryhdyttävä muihin tarpeellisiin toimiin, jotta eläinten hyvinvointi voidaan turvata vikojen korjaamiseen saakka. (MMMp 23/EEO/1997 liite 1, kohta 1.2.3)

4.11 Karsinoiden, käytävien ja kulkuväylien on oltava suunniteltu ja rakennettu niin, että

a) eläimet voivat liikkua vapaasti haluttuun suuntaan käyttäytymismalliensa mukaisesti ilman häiritseviä tekijöitä;

b) siat tai lampaat voivat kävellä rinnakkain, paitsi jos väylä johtaa liikkumisen rajoittamiseen tarkoitettuihin välineisiin.

Luiskat ja sillat on varustettava kaiteilla sen varmistamiseksi, etteivät eläimet putoa. Lattiat on rakennettava ja pidettävä kunnossa niin, että eläinten vaara liukastua, kaataa tai loukata jalkojaan on mahdollisimman pieni. (LA Liite II kohdat 2.1, 2.2, 2.5)

4.12 Säilytystilat on suunniteltava ja rakennettava niin, että minimoidaan riski eläinten vahingoittumisesta ja että äkillisiä ääniä on mahdollisimman vähän. Säilytystilat on suunniteltava ja rakennettava eläinten tarkastamista helpottavalla tavalla. Niissä on oltava asianmukaisia kiinnitettyjä tai kannettavia valaisimia, jotta eläimet voidaan tarkastaa milloin tahansa. (LA Liite II kohdat 1.3, 1.4)

4.13 Ilmanvaihto on suunniteltava, rakennettava ja pidettävä kunnossa niin, että eläinten hyvinvointi voidaan varmistaa koko ajan kaikissa odotettavissa olevissa sääolosuhteissa. Jos mekaanisesti toimivat ilmanvaihtolaitteet ovat tarpeen, on huolehdittava hälytys- ja varajärjestelmästä, joka voidaan ottaa käyttöön vian sattuessa. (LA Liite II kohdat 1.1, 1.2 (oikaistu))

4.14 Karsinoiden vesijärjestelmän on oltava suunniteltu, rakennettu ja pidetty kunnossa niin, että eläimet pääsevät puhtaan veden luokse kaikkina aikoina loukkaantumatta ja niin, että mikään ei rajoita niiden liikkeitä. (LA Liite II kohta 2.3)

4.15 Jos käytetään odotuskarsinaa, siihen on rakennettava tasainen lattia ja umpinaiset seinät, se on sijoitettava säilytyskarsinoiden ja tainnuttamispisteeseen johtavan väylän välille, ja se on suunniteltava niin, että eläimet eivät voi jäädä loukkuun eivätkä joutua tallatuiksi. (LA Liite II kohta 2.4)

4.16 Jos teurastamo käyttää ulkosäilytystiloja, joissa ei ole luonnollista suojaa tai varjoa, on huolehdittava asianmukaisesta suojasta epäsuotuisia sääoloja varten. Jos suojaa ei ole, kyseisiä tiloja ei saa käyttää epäsuotuisissa sääoloissa. Jos luonnollista vesilähdettä ei ole, tiloihin on asennettava juottolaitteet. (LA Liite II kohta 2.6)

5 Teuraseläinten kohtelu ja käsittely

5.1 Eläimiä on tuotava tainnutukseen ja lopetukseen tasaisesti, jotta eläinten käsitteijöiden ei tarvitse hätistää eläimiä säilytyskarsinoista. On kiellettyä:

- a) lyödä tai potkia eläimiä;
- b) kohdistaa painetta erityisen herkkään ruumiinosaan siten, että tästä aiheutuu eläimelle vältettävissä olevaa kipua tai kärsimystä;
- c) nostaa tai vetää eläimiä päästä, sarvista, korvista, jaloista, hännästä tai turkista tai käsitellä niitä niin, että niille aiheutuu kipua tai kärsimystä.
- d) käyttää sauvoja tai muita välineitä, joissa on terävä kärki;
- e) vääntää, ruhjoa tai taittaa eläinten häntiä tai tarttua eläinten silmiin.

Jos siirrettävät eläimet kieltäytyvät liikkumasta siten, että tarvitaan ohjausta tai pakotteita, näiden toimien on oltava mahdollisimman lieviä. Ohjauskeinoja tai pakotetta tulee arvioida toimenpiteen eläimessä aikaansaamaan vaikutukseen ja siihen, olisiko sama vaikutus saatavissa aikaan jollain muulla lievemällä ohjauskeinolla tai pakotteella. (LA Liite III kohdat 1.7, 1.8.; MMMp 23/EEO/1997 liite 2, kohta 2.1)

5.2 Sellaisten välineiden käyttöä, jotka antavat sähköiskuja, on mahdollisuuksien mukaan vältettävä. Joka tapauksessa kyseisten välineiden käyttö on sallittua ainoastaan täysikasvuisten nautojen ja täysikasvuisten sikojen käsittelyssä silloin, kun ne kieltäytyvät liikkumasta ja kun eläimillä on tilaa siirtyä eteenpäin. Iskut eivät saa kestää sekuntia kauempaa, ne on jaksotettava asianmukaisesti ja ne saa antaa ainoastaan takapään lihaksiin. Iskuja ei saa antaa toistuvasti, jos eläin ei reagoi. Eläimen tainnuttamiseen tarkoitettuja sähkövirralla toimivia laitteita ei saa käyttää eläimen kiinnipitämiseen tai ohjaamiseen, eikä niillä saa aiheuttaa sähköiskuja eläimelle ennen sen varsinasta tainnuttamista. (LA Liite III kohta 1.9.; MMMp 23/EEO/1997 liite 3, kohta 3.2)

5.3 Eläimiä, jotka eivät pysty kävelemään, ei saa raahata teurastuspaikalle, vaan ne on lopetettava paikassa, jossa ne makaavat. Kuljetuksen tai säilytyksen aikana muutoin kuin lievästi sairastunut tai vahingoittunut eläin on teurastettava tai lopetettava eläintä siirtämättä, jos siirtäminen tai käsittely siirtämistä varten aiheuttaisi eläimelle lisäkärsimystä. (LA Liite III kohta 1.11.; MMMp 23/EEO/1997 liite 2, kohta 2.2)

5.4 Teurastuksen aikana eläimiä ei saa odottaa huoneessa tai paikassa, jossa teurastus suoritetaan. (ESA 40 §)

- *Lampaita ja muita vahvan laumakäyttäytymisen omaavia eläinlajeja voidaan kuitenkin pitää yhdessä niitä tainnutettaessa, edellyttäen että niitä tainnutetaan kerralla vain sellainen määrä, jolle pystytään asianmukaisesti suorittamaan verenlasku.*

6 Liikkumisen rajoittaminen

6.1 Tainnutettavaa eläintä on pidettävä kiinni tai sen liikkumista on rajoitettava muulla sopivalla tavalla siten, että eläin säästyy tainnuttamisessa kaikelta vältettävissä olevalta kivulta, tuskalta, kärsimykseltä, vahingoittumiselta ja ruhjoutumiselta. Tainnutettavaa eläintä ei saa ripustaa ennen tainnuttamista, eikä sen raajoja saa sitoa. Elävää eläintä ei saa jättää teurastamisen keskeytyessä tainnutuskarsinaan tai muuhun paikkaan, jossa tainnuttamisen suoritetaan. Liikkumisen rajoittamiseen saadaan käyttää mekaanista kuljetinta, häkkiä, tainnutuskarsinaa tai muuta vastaavaa eläimen paikallaan pitävää aitausta, jossa eläin voi seistä tai olla seisovassa asennossa. Alan toimijoiden on varmistettava, ettei eläimiä aseteta liikkumista rajoittaviin välineisiin, mukaan lukien pään liikkeitä rajoittaviin, ennen kuin tainnutuksesta tai verenlaskusta vastaava henkilö on valmis tainnuttamaan tai laskemaan veren mahdollisimman pian. Nautaeläinten liikkumisen rajoittamiseksi ei saa käyttää järjestelmiä, joissa eläin on ylösalaisin tai muussa luonnottomassa asennossa. Seuraavat menetelmät liikkumisen rajoittamiseksi ovat kiellettyjä:

- a) tajuissaan olevien eläinten ripustaminen tai nostaminen;
- b) eläinten raajojen tai jalkojen kiinnittäminen yhteen tai sitominen mekaanisella laitteella;
- c) selkäytimen katkaiseminen esimerkiksi käyttämällä puntillaa tai tikaria;
- d) sellaisten sähkövirtojen käyttö eläimen lamaannuttamiseksi, jotka eivät tainnuta tai tapa sitä hallituissa olosuhteissa, erityisesti sellaisen sähkövirran käyttö, joka ei kulje aivojen läpi.

(ESA 42 §; MMMp 23/EEO/1997 liite 3, kohdat 3.1, 3.3; LA artikla 9 kohta 3, artikla 15 kohdat 2-3)

6.2 Kuten kohta 6.1. Lisävaatimus: Nautaeläimen liikkumista on rajoitettava siten suunnitellulla mekaanisella laitteella, että eläin säästyy kaikelta vältettävissä olevalta kivulta, tuskalta, kärsimykseltä, vahingoittumiselta ja ruhjoutumiselta. (ESA 46 §)

6.3 Alan toimijoiden on varmistettava, että erityisesti tätä tarkoitusta varten koulutetut henkilöt pitävät kunnossa ja tarkastavat kaikki eläinten liikkumisen rajoittamiseen ja tainnutukseen tarkoitetut välineet valmistajan ohjeiden mukaisesti. Teuraseläinten tainnuttamiseen käytettävien laitteiden on oltava sellaisia, että tainnuttamisen voi-

daan suorittaa nopeasti ja tehokkaasti. Laitteet on pidettävä puhtaina. (LA artikla 9 kohta 1; MMMp 23/EEO/1997 liite 3, kohta 3.2)

6.4 Liikkumisen rajoittamista varten tarkoitetut välineet ja järjestelyt on suunniteltava, rakennettava ja hoidettava siten, että

a) tainnutus- tai lopetusmenetelmää voidaan soveltaa optimaalisesti;

b) eläimet eivät vahingoitu eivätkä ruhjoudu;

c) rimpuilu ja ääntely on mahdollisimman vähäistä, kun eläinten liikkumista rajoitetaan;

d) liikkumista rajoitetaan mahdollisimman vähän aikaa.

Nautaeläinten osalta paineilmalla toimivan pulttipistoolin yhteydessä käytettävien liikkumista rajoittavien häkkien on oltava sellaisia, että ne estävät eläimen pään liikkeen sekä vaaka- että pystysuunnassa. (LA Liite II kohdat 3.1, 3.2)

7 Tainnutaminen

Tarkasta kaikki laitoksessa käytössä olevat tainnutusmenetelmät (sekä varsinaiset menetelmät että varatainnutusmenetelmät) niiltä osin kuin tarkastushetkellä on mahdollista.

7.1 Eläimiä saa lopettaa vasta tainnuttamisen jälkeen lopetusasetuksen liitteessä I säädettyjen menetelmien ja näiden menetelmien soveltamiseen liittyvien erityisvaatimusten mukaisesti. Niitä liitteessä I tarkoitettuja menetelmiä, jotka eivät johda välittömään kuolemaan, jäljempänä 'pelkkä tainnutaminen', on seurattava mahdollisimman pian kuoleman varmistava menettely, kuten verenlasku, puikotus, kuoleman aiheuttava sähkövirta tai pitkällinen altistus hapettomuudelle. (LA artikla 4 kohta 1)

7.2 Eläin on asianmukaisesti tainnutettava tai lopetettava siihen soveltuvalla menetelmällä ennen verenlaskun aloittamista, jollei ESL 33 b §:stä (uskonnollisista syistä noudatettava erityinen teurastustapa) muuta johdu. Teurastuksessa eläin on ennen verenlaskua tainnutettava nopeasti, tehokkaasti ja riittävän pitkäksi ajaksi. Tajuttomuuden ja tuntemiskyvyn menetyksen on säilyttävä eläimen kuolemaan saakka. Eläintä ei saa tainnuttaa, ellei verenlaskua voida suorittaa välittömästi tainnuttamisen jälkeen. Tainnutetun eläimen verenlaskua ei saa aloittaa, jos eläin vaikuttaa tajuissaan olevalta. Tällainen eläin on tainnutettava välittömästi uudelleen. (ESL 33 §; ESA 42 §; MMMp 23/EEO/1997 liite 3, kohta 3.1; liite 4, kohta 4.1)

7.3-7.4 Poiketen siitä, mitä lopetusasetuksen 4 artiklan 4 kohdassa säädetään, vain sellainen uskonnollisista syistä noudatettava erityinen teurastustapa, jossa verenlasku aloitetaan samanaikaisesti eläimen tainnuttamisen kanssa, on sallittua. Tässä pykälässä tarkoitettu teurastus on sallittua vain teurastamossa tarkastuseläinlääkärin läsnäollessa. Eläin on tainnutettava sopivalla, lopetusasetuksen liitteessä I tarkoitettulla tainnutusmenetelmällä samanaikaisesti kaulasuonten katkaisun kanssa. Kaulasuonten katkaisemisen saa toimittaa siihen harjaantunut ja asianomaisen uskonnollisen yhdyksunnan hyväksymä henkilö. Kaulasuonten katkaiseminen on suoritettava mahdollisimman nopeasti siihen soveltuvalla terävällä aseella. (ESL 33 b §; ESA 47 §, 48 §). **Kaulasuonten katkaisemisen suorittavalla henkilöllä tulee harjaantuneisuuden ja asian-**

omaisen uskonnollisen yhdyskunnan hyväksynnän lisäksi olla kyseistä tointa varten kelpoisuustodistus.

- *Mikäli eläin tainnutetaan ennen verenlaskua, tarkastuseläinlääkärin läsnäoloa ei edellytetä*

7.5 Alan toimijoiden on varmistettava, että tainnutuksen aikana teurastuspaikalla on välittömästi saatavilla asianmukaiset varavälineet, joita käytetään, jos ensin käytetyt tainnutusvälineet eivät toimi. Varamenetelmä voi olla erilainen kuin ensin käytetty. (LA artikla 9 kohta 2)

7.6 Alan toimijoiden on varmistettava, että tainnutuksesta vastaavat henkilöt tai muu siihen nimetty henkilöstö tekee säännöllisiä tarkastuksia sen varmistamiseksi, että eläimet eivät tainnutusprosessin päättymisen ja kuoleman välisenä aikana osoita mitään merkkejä tajuissaan olemisesta tai tuntemiskyvystä. Tarkastusten tuloksen osoittaessa, että eläintä ei ole asianmukaisesti tainnutettu, tainnutuksesta vastaavan henkilön on viipymättä toteutettava toimintaohjeistossa esitetyt asianmukaiset toimenpiteet. (LA artikla 5 kohta 1). Tarkastusten otoskoko ja tiheys kuvataan valvontamenettelyssä, joka tarkastetaan kohdassa 2.3.

- *Tarkastuksista tulee pitää kirjaa, jotta voidaan todentaa, että tarkastukset on tehty valvontamenettelyssä kuvatulla tavalla.*

8 Mekaaniset menetelmät – pulttipistooli

8.1 Lävistävän pulttipistoolin keskeisiä parametrejä ovat mm. pultin asianmukainen nopeus, ulostulopituus ja läpimitta eläimen koon ja lajin mukaan. Iskevän pulttipistoolin keskeisiä parametrejä ovat mm. pultin asianmukainen nopeus, läpimitta ja muoto eläimen koon ja lajin mukaan. Keskeiset parametrit, joilla voidaan varmistaa menetelmän tehokkuus eläinten tainnuttamisessa, määritellään toimintaohjeistossa. (LA artikla 6; Liite I, Luku I, taulukko 1; Liite I, Luku II, kohta 1)

8.2 Lävistävän ja iskevän pulttipistoolin keskeisiä parametrejä ovat mm. ampumis-kohta ja suunta. Keskeiset parametrit, joilla voidaan varmistaa menetelmän tehokkuus eläinten tainnuttamisessa, määritellään toimintaohjeistossa. (LA artikla 6; Liite I, Luku I, taulukko 1; Liite I, Luku II, kohta 1)

9 Sähkömenetelmät

9.1 Vain päähän kohdistuvaa sähkötainnutusta käytettäessä elektrodit on asetettava niin, että sähkövirta kulkee eläimen aivojen läpi, ja mukautettava eläimen kokoon. Sähkövirralla tainnutettaessa on varmistuttava elektrodien hyvästä kosketuksesta eläimen nahkaan. Eläimen nahka on tarvittaessa kostutettava elektrodien kosketuskohdista. Tarvittaessa eläimeltä on lisäksi elektrodien kosketuskohdista poistettava liiallinen villa tai karva. (LA Liite I, Luku II, kohta 4.1; MMMp 23/EEO/1997 liite 3, kohta 3.4.3.2)

9.2 Sähkötainnutuksen keskeisiä parametrejä ovat mm. vähimmäisvirta, vähimmäisjännite ja enimmäistaajuus. Keskeiset parametrit, joilla voidaan varmistaa menetel-

män tehokkuus eläinten tainnuttamisessa, määritellään toimintaohjeistossa. **Vain päähän kohdistuva sähkötainutus** suoritetaan noudattaen LA liitteen I taulukossa 1 vahvistettuja sähkövirran vähimmäisarvoja:

Eläinluokka	≥ 6 kk naudat	< 6 kk naudat	lampaat ja vuohet	siat
Vähimmäisvirta	1,28 A	1,25 A	1,00 A	1,30 A

Sähköllä tapahtuva tainutus, jossa elektrodit kohdistetaan sekä päähän että kehoon: sähkövirran vähimmäisarvo on lampaiden ja vuohien osalta 1 ampeeri ja sikojen osalta 1,30 ampeeria. (LA artikla 6; Liite I, Luku II, kohdat 4.2, 5.1)

9.3 Sähkötainutusvälineet on varustettava laitteella, joka näyttää ja kirjaa keskeisten sähköisten parametrien tiedot kunkin tainnutetun eläimen osalta. Laite on asennettava niin, että henkilöstö näkee sen selvästi, ja sen on annettava selvästi näkyvä ja kuuluva varoitus, jos altistusajaksi jää alle vaaditun tason. (LA Liite II kohta 4.1)

9.4 Liikkumista rajoittavaan järjestelyyn yhdistettyjen automaattisten sähkötainutusvälineiden on annettava tasavirtaa. (LA Liite II kohta 4.2)

10 Kaasumenetelmät

10.1 Kaasumenetelmien keskeinen parametri on mm. käytetyn kaasun pitoisuus. Keskeiset parametrit, joilla voidaan varmistaa menetelmän tehokkuus eläinten tainnuttamisessa, määritellään toimintaohjeistossa.

CO₂ suurina pitoisuuksina: Sikoihin käytetään hiilidioksidin 80 prosentin vähimmäispitoisuutta. (LA artikla 6; Liite I, Luku I, taulukko 3; Liite I, Luku II, kohta 7)

10.2 Missään olosuhteissa kaasuja ei saa päästä kammioon tai tilaan, jossa eläimiä on tarkoitus tainnuttaa tai lopettaa sellaisella tavalla, että ne voisivat aiheuttaa palovammoja tai kylmyydestä tai kosteuden puutteesta johtuvaa kiihtymystä.

(LA artikla 6; Liite I, Luku I, taulukko 3; Liite I, Luku II, kohta 8)

- *Kaasun sisääntuloaukon tulee olla riittävän etäällä lähimmistä eläimistä.*

10.3 Kaasutainnutuslaitteiden, kuljetushihnat mukaan lukien, on oltava sellaiset, että

- a) kaasutainnutusmenetelmää voidaan soveltaa optimaalisesti;
- b) eläimet eivät vahingoitu eivätkä ruhjoudu;
- c) rimpuilu ja ääntely on mahdollisimman vähäistä, kun eläinten liikkumista rajoitetaan.

Kaasutainnutuslaite on suunniteltava niin, että silloinkin, kun käytetään suurinta sallitua eläinmäärää, eläimet voivat asettua makuulle joutumatta toistensa päälle. (LA Liite II kohdat 6.1, 6.3)

10.4 Kaasutainnutuslaitteen on oltava varustettu niin, että se mittaa, näyttää ja kirjaa jatkuvasti kaasupitoisuuden ja altistusajan ja antaa selvästi näkyvän ja kuuluvan varoituksen, jos kaasupitoisuus laskee alle vaaditun tason. Laite on asennettava niin, että henkilöstö näkee sen selvästi. (LA Liite II kohta 6.2)

11 Verenlasku ja jatkokäsittely

11.1 Tainnutetun eläimen verenlasku on aloitettava välittömästi tainnuttamisen jälkeen. Verenvuodon tulee olla nopea, runsas ja täydellinen niin, että eläimen tajunta ei ehdi palautua. (ESA 44 §)

11.2 Jos yksi henkilö vastaa eläinten tainnuttamisesta, ripustamisesta, nostamisesta ja verenlaskusta, hänen on suoritettava kaikki nämä toimet asianmukaisessa järjestyksessä yhdelle eläimelle ennen minkään niistä suorittamista toiselle eläimelle. (LA Liite III kohta 3.1)

11.3 Pelkän tainnutuksen tapauksessa on järjestelmällisesti katkaistava molemmat kaulavaltimot tai suoni, josta kaulavaltimot lähtevät. (LA Liite III kohta 3.2, artikla 4 kohta 1). **Vaatimus koskee vain tainnutusmenetelmiä, jotka eivät johda välittömään kuolemaan.**

11.4 Sähköstimulaatio saadaan toteuttaa vasta kun eläimen tajuttomuus on varmistettu. (LA Liite III kohta 3.2)

11.5 Eläimelle ei saa suorittaa muita toimenpiteitä ennen kuin se on kuollut. Jatkokäsittely tai kaltaus saadaan toteuttaa vasta kun on varmistettu eläimen elonmerkkien puuttuminen. (ESL 33 §; ESA 44 §; LA Liite III kohta 3.2)

LIITE B. SIIPIKARJA

1 Henkilökunnan kelpoisuus

1.1 Seuraavia teurastukseen liittyviä toimia saavat suorittaa vain henkilöt, joilla on kyseisiä toimia varten aluehallintoviraston (tai väliaikaisen kelpoisuustodistuksen osalta tarkastuseläinlääkäriin) myöntämä kelpoisuustodistus:

- a) eläinten käsittely ja hoito ennen niiden liikkumisen rajoittamista;
- b) eläinten liikkumisen rajoittaminen tainnuttamista tai lopetusta varten;
- c) eläinten tainnuttaminen;
- d) tainnuttamisen tehokkuuden arviointi;
- e) elävien eläinten ripustaminen tai nostaminen;
- f) elävien eläinten verenlasku;
- g) 4 artiklan 4 kohdan mukainen teurastaminen uskonnollisten rituaalien määrittämiä erityismenetelmiä käyttäen.

Teurastuksessa ei saa olla läsnä asiattomia henkilöitä. (LA artikla 7 kohta 2.; ESL 35 §, 37 §; ESA 41 §)

1.2 Alan toimija on nimennyt teurastamoon eläinten hyvinvoinnista vastaavan henkilön. Eläinten hyvinvoinnista vastaava on suoraan alan toimijan alaisuudessa ja raportoi suoraan tälle eläinten hyvinvointiin liittyvissä asioissa. Hänellä on oltava valtuudet vaatia, että teurastamon henkilöstö suorittaa tarvittavat korjaavat toimenpiteet sääntöjen noudattamisen varmistamiseksi. (LA artikla 17 kohdat 1-2, 6). **Vaativuudesta ei sovelleta teurastamoihin, joissa teurastetaan vähemmän kuin 150 000 lintua vuodessa. Huomioi, että raja-arvo poikkeaa pienteurastamon raja-arvosta.**

1.3 Eläinten hyvinvoinnista vastaavalla on oltava kelpoisuustodistus, joka on myönnetty hänen vastuullaan olevissa teurastamoissa suoritettavia kaikkia toimintoja varten. (LA artikla 17 kohta 4)

2 Kirjallinen toimintaohjeisto ja valvontamenettelyt

2.1 Alan toimijoiden on suunniteltava etukäteen eläinten lopetus ja siihen liittyvät toimet. Alan toimijoiden on laadittava toimintaohjeisto. Tainnutuksen osalta toimintaohjeistossa on:

- a) otettava huomioon valmistajien suositukset;
- b) määriteltävä saatavilla olevan tieteellisen näytön perusteella kunkin tainnutusmenetelmän osalta keskeiset parametrit, joilla voidaan varmistaa menetelmän tehokkuus eläinten tainnuttamisessa;
- c) määriteltävä toteutettavat toimenpiteet 5 artiklassa tarkoitettujen tainnuttamista koskevien tarkastusten osoittaessa, ettei eläin ole asianmukaisesti tainnutettu.

Toimintaohjeistossa on esitettävä eläinten hyvinvoinnista vastaavan velvollisuudet (ei sovelleta teurastamoihin, joissa ei vaadita eläinten hyvinvoinnista vastaavaa). Alan toimijoiden on pyynnöstä asetettava toimintaohjeistonsa toimivaltaisen viranomaisen saataville. (LA artikla 6 kohdat 1-2, 4; artikla 17 kohta 3). **Toimintaohjeiston sisältövaatimuksia on kuvattu tarkemmin Pikantista löytyvässä Ruokaviraston ohjeessa Lopetusasetuksen mukainen toimintaohjeisto teurastamoissa.**

2.2 Toimijoiden on suoritettava eläinten lopetus ja siihen liittyvät toimet toimintaohjeiston mukaisesti. Toimijoiden on sovellettava toimintaohjeistoa sen varmistamiseksi, että lopetus ja siihen liittyvät toimet suoritetaan siten, että eläimiä varjellaan vältettävissä olevalta kivulta, tuskalta ja kärsimykseltä lopetuksen ja siihen liittyvien toimien aikana. (LA artikla 6 kohdat 1-2). **Kysymykseen vastataan, kun toimintaohjeistossa kuvatut osiot on tarkastettu.**

2.3 Toimijoiden on määriteltävä asianmukaiset valvontamenettelyt teurastamoissa 5 artiklan (tainnuttamista koskevat tarkastukset) soveltamiseksi. Valvontamenettely on määriteltävä kutakin teurastuslinjaa varten. Valvontamenettelyissä on kuvattava tapa, jolla tainnuttamista koskevat tarkastukset on suoritettava, ja niihin on sisällyttävä ainakin seuraavaa:

- a) valvontamenettelystä vastaavien henkilöiden nimet;
- b) indikaattorit, jotka on suunniteltu tajuttomuustilan tai tajuissaan olon ja tuntemiskyvyn merkkien havaitsemiseen eläimissä;
- c) perusteet sen määrittämiseksi, ovatko b alakohdassa tarkoitettujen indikaattoreiden osoittamat tulokset hyväksyttäviä;
- d) olosuhteet, joissa ja/tai ajankohta, jolloin valvonta on suoritettava;
- e) eläinten lukumäärä kussakin valvonnan aikana tarkastettavassa otoksessa;
- f) soveltuvat menettelyt sen varmistamiseksi, että jos c alakohdassa tarkoitettujen perusteet eivät täyty, tainnutus- ja lopetustoimia arvioidaan puutteiden syiden selvittämiseksi ja niihin tehdään tarvittavat muutokset.

Tarkastusten tiheyttä määritettäessä on otettava huomioon tärkeimmät riskitekijät, kuten muutokset, jotka liittyvät teurastettavien eläinten tyypeihin tai kokoon taikka henkilöstön työskentelytapoihin, ja tarkastustiheys on vahvistettava sellaiseksi, että tulosten luotettavuustaso on korkea. (LA artikla 16 kohdat 1-4)

2.4 Eläinten hyvinvoinnista vastaavan on pidettävä kirjaa toimista, joita eläinten hyvinvoinnin parantamiseksi on toteutettu siinä teurastamossa, jossa hän suorittaa tehtäviään. Näitä tietoja on säilytettävä vähintään vuoden ajan, ja ne on esitettävä toimivaltaiselle viranomaiselle tämän pyynnöstä. (LA artikla 17 kohdat 5-6). **Vaati-musta ei sovelleta teurastamoihin, joissa teurastetaan vähemmän kuin 150 000 lintua vuodessa.**

2.5 Alan toimijoiden on varmistettava, että erityisesti tätä tarkoitusta varten koulutetut henkilöt pitävät kunnossa ja tarkastavat kaikki eläinten liikkumisen rajoittamiseen ja tainnutukseen tarkoitettujen välineiden valmistajan ohjeiden mukaisesti (välineiden kunto tarkastetaan kohdassa 6.4). Alan toimijoiden on pidettävä kirjaa kunnossapidosta. Kunnossapitotietoja on säilytettävä vähintään vuoden ajan, ja ne on esitettävä toimivaltaiselle viranomaiselle tämän pyynnöstä. (LA artikla 9 kohta 1)

2.6 Sähkötainnutusvälineet (vesitainnutusvälineitä lukuun ottamatta) on varustettava laitteella, joka näyttää ja kirjaa keskeisten sähköisten parametrien tiedot kunkin tainnutetun eläimen osalta. Vesitainnutusvälineet on varustettava laitteella, joka näyttää ja kirjaa keskeisten sähköisten parametrien tiedot. Kaasutainnutuslaitteen on oltava varustettu niin, että se mittaa, näyttää ja kirjaa jatkuvasti kaasupitoisuuden ja altistus-

ajan. Kirjattuja tietoja on säilytettävä vähintään yhden vuoden ajan. (Tainnutusvälineiden varustelu tarkastetaan kohdissa 9.5, 10.4 ja 11.5.) (LA Liite II kohdat 4.1, 5.10, 6.2)

3 Eläinten saapuminen ja säilytys

3.1 Eläinten hyvinvoinnista vastaavan tai suoraan hänen alaisuudessaan toimivan henkilön on järjestelmällisesti arvioitava kunkin eläinerän saapuessa eläinten hyvinvointiin liittyvät näkökohdat ensisijaisten seikkojen tunnistamiseksi. Varsinkin on määritettävä, millä eläimillä on hyvinvointiin liittyviä erityisiä tarpeita ja mitä toimenpiteitä tämän vuoksi tarvitaan. (LA Liite III kohta 1.1)

3.2 Eläimet on purettava kuljetusvälineistä mahdollisimman nopeasti saapumisen jälkeen ja teurastettava ilman tarpeetonta viivytystä. Teurastuksessa on asetettava muihin eläimiin nähden etusijalle kuljetussäiliöissä toimitetut eläimet. Jos tämä ei ole mahdollista, eläinten kärsimystä on lievennettävä erityisesti tarjoamalla vettä kuljetussäiliöissä toimitetuille eläimille. Huomattavan sairas, vahingoittunut tai loukkaantunut eläin on teurastettava viipymättä, kuitenkin viimeistään teurastamoon saapumista seuraavan kahden tunnin aikana. Ennen teurastusta edellä tarkoitettujen eläimien on säilytettävä erillään muista eläimistä. Häkissä, laatikossa tai muussa vastaavassa kuljetuspäilyksessä teurastamoon tuotavat eläimet on teurastettava mahdollisimman pian teurastamoon tulon jälkeen. (LA Liite III kohta 1.2., 1.5; ESA 39 §)

- *Hyväksyttävänä kokonaisodotusaikana yleisellä tasolla voidaan pitää noin 3-4 tunnin odotusaikaa. Odotusaika alkaa siitä, kun kuljetusajoneuvo saapuu teurastamon alueelle, ja päättyy, kun teurastus alkaa eli ensimmäinen kuljetusmoduuli siirretään tainnutuslinjastoon.*
- *Siipikarjan hyväksyttävä odotusaika riippuu mm. kuljetusmatkan pituudesta (kuinka kauan linnut ovat jo olleet kuljetuspäilyksessä), teurastuslinjaston nopeudesta (kuinka kauan viimeiset linnut joutuvat vielä olemaan kuljetuspäilyksessä) ja vastaanottovaraston olosuhteista.*
- *Mikäli lintuja ei pureta heti saapumisen jälkeen vastaanottovarastoon, hyväksyttävänä odotusaikana autossa voidaan pitää korkeintaan yhtä tuntia, joka lasketaan mukaan kokonaisodotusaikaan.*
- *Jos eläinten vastaanottotarkastuksessa havaitaan vahingoittuneita tai loukkaantuneita lintuja, näiden kuljetuspäilysten osalta teurastus tulee tehdä kahden tunnin kuluessa teurastamoon saapumisesta. Jos loukkaantuneet linnut on mahdollista poistaa kuljetuspäilyksestä, nämä voidaan poistaa ja lopettaa heti, jolloin muut linnut voidaan teurastaa normaalisti.*

3.3 Kuljetussäiliöitä, joissa kuljetetaan eläimiä, on pidettävä hyvässä kunnossa ja käsiteltävä varovasti, erityisesti, jos niiden pohja on rei'itetty tai joustava, ja

a) niitä ei saa heittää, pudottaa eikä kaataa;

b) ne on mahdollisuuksien mukaan lastattava ja purettava mekaanisesti vaakasuorassa asennossa.

Eläimet on purettava yksitellen aina, kun se on mahdollista. Kun kuljetussäiliöitä sijoitetaan toistensa päälle, on huolehdittava siitä, että

a) rajoitetaan virtsan tai ulosteen putoamista alapuolella olevien eläinten päälle;

b) kuljetussäiliöt pysyvät paikoillaan;

c) ilmanvaihto ei esty.
(LA Liite III kohta 1.3., 1.4)

3.4 Eläimet, joita ei teurasteta 12 tunnin kuluessa teurastamoon saapumisesta, on ruokittava, minkä jälkeen niille on annettava kohtuullinen määrä ravintoa asianmukaisin väliajoin. (LA Liite III kohta 1.2)

3.5 Teuraseläinten kunto ja terveydentila sekä hyvinvointi on tarkastettava päivittäin aamulla ja illalla ja tarvittaessa useamminkin. (ESA 38 §)

4 Teurastamon tilat ja välineistö

4.1 Säilytystilat on pidettävä puhtaina. (MMMp 23/EEO/1997 liite 1, kohta 1.2.1)

4.2 Säilytystiloissa ei saa olla liiallista melua. (MMMp 23/EEO/1997 liite 1, kohta 1.2.3)

4.3 Säilytystilan lämpötilan on oltava siellä säilytettäville eläimille sopiva. Jos teurastettavaksi tuodut eläimet ovat joutuneet olemaan kuumissa ja kosteissa olosuhteissa, niitä on viilennettävä sopivalla tavalla. Teurastettavaksi tuotu siipikarja on pidettävä kuivana. (MMMp 23/EEO/1997 liite 1, kohta 1.2.3; liite 2, kohta 2.3)

- *Siipikarjalle sopiva viilennystapa on riittävästä ilmanvaihdosta huolehtiminen*

4.4 Säilytystilat ja niihin liittyvät sellaiset laitteet, joista eläinten hyvinvointi riippuu, on tarkastettava vähintään kerran päivässä. Eläinten hyvinvointia vaarantavat viat on korjattava välittömästi ja, jollei se ole mahdollista, on ryhdyttävä muihin tarpeellisiin toimiin, jotta eläinten hyvinvointi voidaan turvata vikojen korjaamiseen saakka. (MMMp 23/EEO/1997 liite 1, kohta 1.2.3)

4.5 Säilytystilat on suunniteltava ja rakennettava niin, että minimoidaan riski eläinten vahingoittumisesta ja että äkillisiä ääniä on mahdollisimman vähän. Säilytystilat on suunniteltava ja rakennettava eläinten tarkastamista helpottavalla tavalla. Niissä on oltava asianmukaisia kiinnitettyjä tai kannettavia valaisimia, jotta eläimet voidaan tarkastaa milloin tahansa. (LA Liite II kohdat 1.3, 1.4)

4.6 Ilmanvaihto on suunniteltava, rakennettava ja pidettävä kunnossa niin, että eläinten hyvinvointi voidaan varmistaa koko ajan kaikissa odotettavissa olevissa sääolosuhteissa. Jos mekaanisesti toimivat ilmanvaihtolaitteet ovat tarpeen, on huolehdittava hälytys- ja varajärjestelmästä, joka voidaan ottaa käyttöön vian sattuessa. (LA Liite II kohdat 1.1, 1.2 (oikaistu))

5 Teuraseläinten kohtelu ja käsittely

5.1 On kiellettyä:

a) lyödä tai potkia eläimiä;

b) kohdistaa painetta erityisen herkkään ruumiinosaan siten, että tästä aiheutuu eläimelle vältettävissä olevaa kipua tai kärsimystä;

- c) nostaa tai vetää eläimiä päästä tai käsittelä niitä niin, että niille aiheutuu kipua tai kärsimystä;
- d) käyttää sauvoja tai muita välineitä, joissa on terävä kärki;
- e) tarttua eläinten silmiin. (LA Liite III kohta 1.8)

5.2 Teurastuksen aikana eläimiä ei saa odotuttaa huoneessa tai paikassa, jossa teurastus suoritetaan. (ESA 40 §)

6 Liikkumisen rajoittaminen

6.1 Tainnutettavaa eläintä on pidettävä kiinni tai sen liikkumista on rajoitettava muulla sopivalla tavalla siten, että eläin säästyy tainnuttamisessa kaikelta vältettävissä olevalta kivulta, tuskalta, kärsimykseltä, vahingoittumiselta ja ruhjoutumiselta. Siipikarjaan kuuluva eläin saadaan ripustaa tainnuttamista varten, jos tainnuttamisen voidaan suorittaa asianmukaisesti ja ilman viivytystä. Siipikarjaan kuuluvan eläimen, strutsieläintä lukuun ottamatta, liikkumisen rajoittamiseen saadaan käyttää ripustuskoukkuja. Elävää eläintä ei saa jättää teurastamisen keskeytyessä tainnutuskarsinaan tai muuhun paikkaan, jossa tainnuttamisen suoritetaan. Alan toimijoiden on varmistettava, ettei eläimiä aseteta liikkumista rajoittaviin välineisiin, mukaan lukien pään liikeitä rajoittaviin, ennen kuin tainnutuksesta tai verenlaskusta vastaava henkilö on valmis tainnuttamaan tai laskemaan veren mahdollisimman pian. Seuraavat menetelmät liikkumisen rajoittamiseksi ovat kiellettyjä:

- c) selkäytimen katkaiseminen esimerkiksi käyttämällä puntillaa tai tikaria;
- d) sellaisten sähkövirtojen käyttö eläimen lamaannuttamiseksi, jotka eivät tainnutta tai tapa sitä hallituissa olosuhteissa, erityisesti sellaisen sähkövirran käyttö, joka ei kulje aivojen läpi. (ESA 42 §; MMMp 23/EEO/1997 liite 3, kohdat 3.1, 3.3; LA artikla 9 kohta 3, artikla 15 kohdat 2,3)

6.2 Tainnutettava lintu on vesiallastainnutusta varten ripustettava kuljettimen ripustuskoukkuun tukevasti, kuitenkin siten, että eläimen jalkoihin ei aiheudu liiallista puristusta. Eläimiä ei saa ripustaa, jos ne ovat liian pieniä vesitainnutusta varten tai jos ripustaminen voi aiheuttaa tai lisätä kipua (esimerkiksi jos eläin on näkyvästi vahingoittunut). Tällaisessa tapauksessa eläimet on lopetettava vaihtoehtoisella menetelmällä. Ripustuskoukkujen on oltava märät ennen kuin elävät linnut ripustetaan ja altistetaan sähkövirralle. Linnut on ripustettava molemmista jaloista. (MMMp 23/EEO/1997 liite 3, kohta 3.4.3.3.; LA liite I luku II kohdat 6.1-6.2)

6.3 Alan toimijoiden on varmistettava, että erityisesti tätä tarkoitusta varten koulutetut henkilöt pitävät kunnossa ja tarkastavat kaikki eläinten liikkumisen rajoittamiseen ja tainnutukseen tarkoitetut välineet valmistajan ohjeiden mukaisesti. Teuraseläinten tainnuttamiseen käytettävien laitteiden on oltava sellaisia, että tainnuttamisen voidaan suorittaa nopeasti ja tehokkaasti. Laitteet on pidettävä puhtaina. (LA artikla 9 kohta 1; MMMp 23/EEO/1997 liite 3, kohta 3.2).

6.4 Liikkumisen rajoittamista varten tarkoitetut välineet ja järjestelyt on suunniteltava, rakennettava ja hoidettava siten, että

- a) tainnutus- tai lopetusmenetelmää voidaan soveltaa optimaalisesti;
 - b) eläimet eivät vahingoitu eivätkä ruhjoutu;
 - c) rimpuilu ja ääntely on mahdollisimman vähäistä, kun eläinten liikkumista rajoitetaan;
 - d) liikkumista rajoitetaan mahdollisimman vähän aikaa.
- (LA Liite II kohta 3.1)

6.5 Ripustusradat on suunniteltava ja sijoitettava niin, että niistä riippuvat linnut eivät kohtaa mitään esteitä ja että eläimille aiheutuu mahdollisimman vähän häiriötä. Ripustusradat on suunniteltava niin, että niistä riippuvia lintuja ei pidetä tajuissaan ripustettuina yhtä minuuttia kauempaa. Sen sijaan ankoja, hanhia ja kalkkunoita ei saa pitää ripustettuina tajuissaan kahta minuuttia kauempaa. Ripustusradan on oltava koko pituudeltaan kaltausaltaan sisäänmenokohtaan saakka helppopääsyinen siltä varalta, että eläimiä joudutaan poistamaan teurastuslinjalta. Metallisten ripustuskoukkujen on oltava kooltaan ja muodoltaan teurastettavan siipikarjan jalkojen koon mukaisia niin, että sähköinen kosketus voidaan varmistaa kipua aiheuttamatta. Linnut on tuettava rinnastaan ripustusradan alusta tainnutusaltaaseen saakka, jotta ne pysyvät rauhallisina. (LA Liite II kohdat 5.1-5.4, 5.8)

7 Tainnutaminen

Tarkasta kaikki laitoksessa käytössä olevat tainnutusmenetelmät (sekä varsinaiset menetelmät että varatainnutusmenetelmät) niiltä osin kuin tarkastushetkellä on mahdollista.

7.1 Eläimiä saa lopettaa vasta tainnuttamisen jälkeen lopetusasetuksen liitteessä I säädettyjen menetelmien ja näiden menetelmien soveltamiseen liittyvien erityisvaatimusten mukaisesti. Niitä liitteessä I tarkoitettuja menetelmiä, jotka eivät johda välittömään kuolemaan, jäljempänä 'pelkkä tainnutaminen', on seurattava mahdollisimman pian kuoleman varmistava menettely, kuten verenlasku, puikotus, kuoleman aiheuttava sähkövirta tai pitkälinen altistus hapettomuudelle. Niskanmurtoa ja iskua päähän ei saa käyttää teurastamoissa muutoin kuin tainnuttamisen varamenetelmänä. (LA artikla 4 kohta 1; Liite I, Luku II, kohta 3)

7.2 Eläin on asianmukaisesti tainnutettava tai lopetettava siihen soveltuvalla menetelmällä ennen verenlaskun aloittamista, jollei ESL 33 b §:stä (uskonnollisista syistä noudatettava erityinen teurastustapa) muuta johdu. Teurastuksessa eläin on ennen verenlaskua tainnutettava nopeasti, tehokkaasti ja riittävän pitkäksi ajaksi. Tajuttomuuden ja tuntemiskyvyn menetyksen on säilyttävä eläimen kuolemaan saakka. Eläintä ei saa tainnuttaa, ellei verenlaskua voida suorittaa välittömästi tainnuttamisen jälkeen. Tainnutetun eläimen verenlaskua ei saa aloittaa, jos eläin vaikuttaa tajuissaan olevalta. Tällainen eläin on tainnutettava välittömästi uudelleen. (ESL 33 §; ESA 42 §; MMMp 23/EEO/1997 liite 3, kohta 3.1; liite 4, kohta 4.1)

7.3-7.4 Poiketen siitä, mitä lopetusasetuksen 4 artiklan 4 kohdassa säädetään, vain sellainen uskonnollisista syistä noudatettava erityinen teurastustapa, jossa verenlasku aloitetaan samanaikaisesti eläimen tainnuttamisen kanssa, on sallittua. Siipikarjaan

kuuluva eläin, sileälästäisiä lintuja lukuun ottamatta, saadaan kuitenkin teurastaa katkaisemalla kaula nopeasti terävällä aseella. Tässä pykälässä tarkoitettu teurastus on sallittua vain teurastamossa tarkastuseläinlääkärin läsnäollessa. Kaulasuonten katkaisemisen saa toimittaa siihen harjaantunut ja asianomaisen uskonnollisen yhdyskunnan hyväksymä henkilö. Kaulasuonten katkaiseminen on suoritettava mahdollisimman nopeasti siihen soveltuvalla terävällä aseella. (ESL 33 b §; ESA 47 §, 48 §). **Kaulasuonten katkaisemisen suorittavalla henkilöllä tulee harjaantuneisuuden ja asianomaisen uskonnollisen yhdyskunnan hyväksynnän lisäksi olla kyseistä tointa varten kelpoisuustodistus.**

- *Mikäli eläin tainnutetaan ennen verenlaskua, tarkastuseläinlääkärin läsnäoloa ei edellytetä*

7.5 Alan toimijoiden on varmistettava, että tainnutuksen aikana teurastuspaikalla on välittömästi saatavilla asianmukaiset varavälineet, joita käytetään, jos ensin käytetyt tainnutusvälineet eivät toimi. Varamenetelmä voi olla erilainen kuin ensin käytetty. (LA artikla 9 kohta 2)

7.6 Alan toimijoiden on varmistettava, että tainnutuksesta vastaavat henkilöt tai muu siihen nimetty henkilöstö tekee säännöllisiä tarkastuksia sen varmistamiseksi, että eläimet eivät tainnutusprosessin päättymisen ja kuoleman välisenä aikana osoita mitään merkkejä tajuissaan olemisesta tai tuntemiskyvystä. Tarkastusten tuloksen osoittaessa, että eläintä ei ole asianmukaisesti tainnutettu, tainnutuksesta vastaavan henkilön on viipymättä toteutettava toimintaohjeistossa esitetyt asianmukaiset toimenpiteet. (LA artikla 5 kohta 1). **Tarkastusten otoskoko ja tiheys kuvataan valvontamenettelyssä, joka tarkastetaan kohdassa 2.3.**

- *Tarkastuksista tulee pitää kirjaa, jotta voidaan todentaa, että tarkastukset on tehty valvontamenettelyssä kuvatulla tavalla.*

8 Mekaaniset menetelmät – pulttipistooli

8.1 Lävistävän pulttipistoolin keskeisiä parametrejä ovat mm. pultin asianmukainen nopeus, ulostulopituus ja läpimitta eläimen koon ja lajin mukaan. Iskevän pulttipistoolin keskeisiä parametrejä ovat mm. pultin asianmukainen nopeus, läpimitta ja muoto eläimen koon ja lajin mukaan. Keskeiset parametrit, joilla voidaan varmistaa menetelmän tehokkuus eläinten tainnuttamisessa, määritellään toimintaohjeistossa. (LA artikla 6; Liite I, Luku I, taulukko 1; Liite I, Luku II, kohta 1)

8.2 Lävistävän ja iskevän pulttipistoolin keskeisiä parametrejä ovat mm. ampumiskohta ja suunta. Keskeiset parametrit, joilla voidaan varmistaa menetelmän tehokkuus eläinten tainnuttamisessa, määritellään toimintaohjeistossa. (LA artikla 6; Liite I, Luku I, taulukko 1; Liite I, Luku II, kohta 1)

9 Sähkömenetelmät – vesiallastainutus

9.1-9.2 Sähköllä tapahtuvan vesitainnutuksen keskeisiä parametrejä ovat mm. vähimmäisvirta, vähimmäisjännite ja enimmäistaajuus. Keskeiset parametrit, joilla voidaan varmistaa menetelmän tehokkuus eläinten tainnuttamisessa, määritellään toiminta-

ohjeistossa. Vesitainnutus suoritetaan noudattaen LA liitteen I taulukossa 2 vahvistetuja sähkövirran vähimmäisarvoja (keskiarvo/eläin):

Taajuus Hz	Kanat	Kalkkunat	Ankat ja hanhet	Viiriäiset
< 200 Hz	100 mA	250 mA	130 mA	45 mA
200-400 Hz	150 mA	400 mA	Kielletty	Kielletty
400-1500 Hz	200 mA	400 mA	Kielletty	Kielletty

Eläimet on altistettava kyseiselle virralle vähintään neljän sekunnin ajan. (LA artikla 6; Liite I, Luku II, kohta 6.3)

9.3 Vesitainnutuslaitteisto on varustettava sähköisesti eristetyllä tuloluiskalla ja sen rakenteen on oltava sellainen ja sitä on käytettävä niin, että sisäänmenokohdassa ei tapahdu veden ylivuotoa. Vesiallas on suunniteltava niin, että lintujen upotuksen syvyyttä voidaan helposti mukauttaa. Vesitainnutuslaitteiston elektrodien on oltava koko vesialtaan mittaisia. Vesialtaan on oltava rakenteeltaan sellainen ja sitä on käytettävä niin, että kun ripustuskoukut siirtyvät veden yli, ne ovat jatkuvasti kosketuksessa maadoitustankoon. Vesitainnutuslaitteistoon on oltava pääsy, jotta tainnutetuille eläimille, jotka ovat jääneet vesialtaaseen linjalla tapahtuneen toimintahäiriön tai viivästyksen takia, voidaan suorittaa verenlasku. (LA Liite II kohdat 5.5-5.7, 5.9)

9.4 Vesitainnutusvälineet on varustettava laitteella, joka näyttää ja kirjaa käytettyjen keskeisten sähköisten parametrien tiedot. (LA Liite II kohta 5.10)

10 Sähkömenetelmät – muu kuin vesiallastainnutus

10.1 Eläimen päähän asetettavat elektrodit on asetettava eläimen aivojen kohdalle siten, että sähkövirta kulkee aivojen läpi ja eläin menettää tajuntansa välittömästi. Sähkövirralla tainnutettaessa on varmistuttava elektrodien hyvästä kosketuksesta eläimen nahkaan. Eläimen nahka on tarvittaessa kostutettava elektrodien kosketuskohdista. Tarvittaessa eläimeltä on lisäksi elektrodien kosketuskohdista poistettava liiallinen villa tai karva. (MMMp 23/EEO/1997 liite 3, kohta 3.4.3.2)

10.2 Sähkötainnutuksen keskeisiä parametrejä ovat mm. vähimmäisvirta, vähimmäisjännite ja enimmäistaajuus. Keskeiset parametrit, joilla voidaan varmistaa menetelmän tehokkuus eläinten tainnuttamisessa, määritellään toimintaohjeistossa. **Vain päähän kohdistuva sähkötainnutus** suoritetaan noudattaen LA liitteen I taulukossa 1 vahvistettuja sähkövirran vähimmäisarvoja:

Eläinluokka	Kanat	Kalkkunat
Vähimmäisvirta	240 mA	400 mA

LA artikla 6; Liite I, Luku II, kohta 4.2

10.3 Sähkötainnutusvälineet on varustettava laitteella, joka näyttää ja kirjaa keskeisten sähköisten parametrien tiedot kunkin tainnutetun eläimen osalta. Laite on asennettava niin, että henkilöstö näkee sen selvästi, ja sen on annettava selvästi näkyvä ja kuuluva varoitus, jos altistusaika jää alle vaaditun tason. (LA Liite II kohta 4.1)

10.4 Liikkumista rajoittavaan järjestelyyn yhdistettyjen automaattisten sähkötaimutusvälineiden on annettava tasavirtaa. (LA Liite II kohta 4.2)

11 Kaasumenetelmät

11.1 Kaasumenetelmien keskeinen parametri on mm. käytetyn kaasun pitoisuus. Keskeiset parametrit, joilla voidaan varmistaa menetelmän tehokkuus eläinten tainnuttamisessa, määritellään toimintaohjeistossa. (LA artikla 6; Liite I, Luku I, taulukko 3)

11.2 Missään olosuhteissa kaasuja ei saa päästä kammioon tai tilaan, jossa eläimiä on tarkoitus tainnuttaa tai lopettaa sellaisella tavalla, että ne voisivat aiheuttaa palovammoja tai kylmyydestä tai kosteuden puutteesta johtuvaa kiihtymystä. (LA artikla 6; Liite I, Luku I, taulukko 3; Liite I, Luku II, kohta 8). **Vaatimus ei koske siipikarjan tainnutusta hiilidioksidilla kahdessa vaiheessa. Vaatimus koskee siipikarjan tainnutusta inerteillä kaasuilla, tai hiilidioksidilla yhdessä inerttien kaasujen kanssa.**

- *Kaasun sisääntuloaukon tulee olla riittävän etäällä lähimmistä eläimistä.*

11.3 Kaasutainnutuslaitteiden, kuljetushihnat mukaan lukien, on oltava sellaiset, että
a) kaasutainnutusmenetelmää voidaan soveltaa optimaalisesti;
b) eläimet eivät vahingoitu eivätkä ruhjoutu;
c) rimpuilu ja ääntely on mahdollisimman vähäistä, kun eläinten liikkumista rajoitetaan.

Kaasutainnutuslaite on suunniteltava niin, että silloinkin, kun käytetään suurinta sallitua eläinmäärää, eläimet voivat asettua makuulle joutumatta toistensa päälle. (LA Liite II kohdat 6.1, 6.3)

- *Myös kuljetuspäällysten purkulaite on osa kaasutainnutuslaitetta, ja sitä koskevat samat vaatimukset kuin kuljetushihnoja*

11.4 Kaasutainnutuslaitteen on oltava varustettu niin, että se mittaa, näyttää ja kirjaa jatkuvasti kaasupitoisuuden ja altistusajan ja antaa selvästi näkyvän ja kuuluvan varoituksen, jos kaasupitoisuus laskee alle vaaditun tason. Laite on asennettava niin, että henkilöstö näkee sen selvästi. (LA Liite II kohta 6.2)

12 Verenlasku ja jatkokäsittely

12.1 Tainnutetun eläimen verenlasku on aloitettava välittömästi tainnuttamisen jälkeen. Verenvuodon tulee olla nopea, runsas ja täydellinen niin, että eläimen tajunta ei ehdi palautua. (ESA 44 §)

12.2 Jos yksi henkilö vastaa eläinten tainnuttamisesta, ripustamisesta, nostamisesta ja verenlaskusta, hänen on suoritettava kaikki nämä toimet asianmukaisessa järjestyksessä yhdelle eläimelle ennen minkään niistä suorittamista toiselle eläimelle. (LA Liite III kohta 3.1)

12.3 Pelkän tainnutuksen tapauksessa on järjestelmällisesti katkaistava molemmat kaulavaltimot tai suoni, josta kaulavaltimot lähtevät. (LA Liite III kohta 3.2, artikla 4 kohta 1). **Vaatus koskee vain tainnutusmenetelmiä, jotka eivät johda välittömään kuolemaan.**

12.4 Sähköstimulaatio saadaan toteuttaa vasta kun eläimen tajuttomuus on varmistettu. (LA Liite III kohta 3.2)

12.5 Eläimelle ei saa suorittaa muita toimenpiteitä ennen kuin se on kuollut. Jatkokäsittely tai kaltaus saadaan toteuttaa vasta kun on varmistettu eläimen elonmerkkien puuttuminen. (ESL 33 §; ESA 44 §; LA Liite III kohta 3.2)

12.6 Lintuja saa teurastaa automaattisella kaulankatkaisulaitteella vain silloin, kun voidaan varmistaa se, onko automaattinen laite tosiasiaassa katkaissut molemmat verisuonet. Jos kaulankatkaisulaite ei ole toiminut, lintu on teurastettava välittömästi. (LA Liite III kohta 3.3)

- *Automaattisella kaulankatkaisulaitteella tarkoitetaan automaattista viiltolaitetta*
- *Molempien verisuonten katkaisulla tarkoitetaan, että viiltolaitteen tulee katkaista vähintään toisen puolen valtimo ja laskimo.*
- *Pelkän tainnutuksen tapauksessa (esimerkiksi vesiallastainnutus yli 50 Hz taajuudella) on huomioitava lisäksi kohdan 12.3. vaatimus, mikä edellyttää käytännössä kaksipuoleista viiltolaitetta.*